

AYŞE İLKER İLE HİKÂYELERİ ÜZERİNE

İsa Koyuncu

■ **Ayşe Hocam merhaba. Biyografinize göz atıyorum; öğretmen, akademisyen, yazar, hikâyeci... Kendinizi nasıl tanımlarsınız?**

Evet, bunların ilk ikisi üniversite tahsilimden sonraki mesleki meşguliyetlerimi, diğer ikisi de hayat boyu içimde doğal olarak gelişen yazma tutkumu işaretliyor. Sadece birisiyle sınırlandırmam gerekirse yazar olarak tanımlanmayı tercih edeceğim galiba... Çok yazmış olmasam da!

Profesyonel olarak yazmaya nasıl ve ne zaman başladınız? Sizi hikâyeye yazmaya iten ne oldu? Yazarlar, kitaplar, metinler bağlamında kimler ve neler okundu, hangi süreli yayınlar takip edildi? Üzerinizde etkili olan size rehberlik edenler oldu mu?

1980 öncesi Türkiye'sinin bölünmüşlük ortamında, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi kantinin profesyonel olarak hikâyeci olmamda çok önemli rolü var. *Divan* ve *Doğuş* dergilerinde yayımlandı bu anlamda ilk hikâyelerim. Öncesinde, Demirci Öğretmen Lisesinde ve Gördes Orta Okulunda yazma tecrübelerim oldu. Ortaokulda Türkçe öğretmenim İnsel Güven, Aziz Nesin ve Yaşar Kemal'in kitaplarıyla; Sosyal Bilgiler öğretmenim Ahmet Söylemez de Abdullah Ziya Kozanoğlu, Cavit Ersen, Mustafa Necati Sepetçioğlu ve Yıldırım Niyazi Gençosmanoğlu'nun kitaplarıyla tanıştırdı. Ömer Seyfettin, Hüseyin Rahmi, Reşat Nuri ve Yakup Kadri'yi ortaokulda okudum. Ama asıl evde pek çok kitap vardı; benden üç yaş büyük olan ağabeyim çok kitap alırdı; *Safahat*'ı eve getirişini, M. Âkif'ten söz edişini hiç unutmuyorum. Seyfi Baba ve Meyhaneci şiirlerini ezberlemiştım; Ziya Gökalp'ın şiirlerini de. Ağabeyim şiir yazıyordu, ben de hem ona hem de Âkif'e ve Gökalp'a özenerek şiir de yazdım tabii. Kitaba dost muamelesi yapılmasını dedemden öğrendim sanırım. Onun dizinin üstünde hep eski yazı kitaplar olurdu ve kıymetli bir dost gibi ihtimam gösterirdi;

biz okuma yazmayı öğrenmeden dedemin kitaplarındaki eski yazılarla tanıştık önce. *Yıldızname*, *Kırk Hadis*, *Muhammediye* ve Peygamber kıssaları okuyordu eski harflerden. Annem Kerime Nadir gibi kadın yazarların romanlarını okuyordu, onun okuduklarını da hemen okuyordum. Bir de orta birinci sınıftayken Kemalettin Tuğcu'nun Gördes'teki kitapçıya gelen bütün çocuk romanlarını okumuştum. Evimize *Mavi Kırlangıç*, *Töre* ve *Orkun* dergileri geliyordu, aboneydik. Yazma yeteneğimi ilk fark eden İnel öğretmenim oldu. Bir tasvir yazdırmıştı en çok sevdiğimiz canlıları anlatacağımız. Ben köpeğimiz Fındık'ı yazdım. O zamanın tam puanı olan 10 (on) vermişti ve daha çok yazmam gerektiğini anlatmıştı. İlkokulda öğretmenim rahmetli Güngör Sivaslı da kitap okuma konusunda örnek bir rehberdi. Her gün elimizdeki kitabı içimizden okutturur, sorular sorardı. Nihal Atsız, Peyami Safa, Emine İşınsu ve Tarık Buğra ortaokulda okuduğum yazarlardı. Arif Nihat Asya'nın şiirlerini de bu çağlarda ezberlemiştim. Hikâyeciliğimde Tarık Buğra'nın etkisi var diye düşünüyorum, babam *Tercüman* gazetesi alıyordu her gün, Tarık Buğra da orada yazıyordu. Onu okumadan edemiyordum. Reşat Ekrem Koçu da aynı gazetede yazıyor ve okuyordum onun yazılarını da. Teyzemin akrabası Meral abla, *Hayat* mecmuası alıyor ve sonra dergileri teyzeme veriyordu. Onun biriktirdiği dergilerin hepsini sırayla okuyordum. Şevket Rado'yu *Hayat* mecmuasındaki yazılarından tanıdım. Annem, el-ev işi dergileri alırdı, oradaki yazıların da tamamını okurdum. Demirci Öğretmen Lisesine böyle bir birikimle gittim. Orada Batılı yazarlarla tanıştım. Balzac, Dostoyevski, Steinbeck, Kafka ve Tolstoy'dan çok etkilendim. Cengiz Dağcı'nın Varlık Yayınlarından çıkan ilk romanlarını da Öğretmen Okulunda okumuştum; Boris Pasternak'ın *Doktor Jivago* romanı da beni etkilemişti. Aynı sıralarda Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nü ve Hilmi Ziya Ülken'in *Aşk Ahlâkı* da okuma alanıma girmişti. Okuma eyleminin bir açlık hâlini alması Öğretmen Okulunun son yıllarında başladı. Dil Tarihin kantininde anarşi ortamında durmadan okuyorduk. Mustafa Kutlu, Sait Faik, Sevinç Çokum hikâyeleri, Attilâ İlhan ve Sezai Karakoç şiirleri olurdu elimizde; Namık Ağabey (Açıkgöz) bazen bunları sesli okur, dinlerdik. Onun, fakülte ikinci sınıftayken yayımlanan hikâyelerimin takdire

değer olduğunu ve yazmaya devam etmem gerektiğini söylemesi beni yüreklendirdi. Ayrıca Maupassant ve Çehov hikâyeleri de hikâye yazmaya derinden özendirmişti belki. Hikâye yazmayı mühim bir iş olarak görmem böyle başladı. 1983'te *Yeni Düşünce* dergisinin açtığı hikâye yarışmasında ikincilik aldım "Üçüncü Cadde" hikâyemle. Bu yarışmada Osman Çeviksoy, "Beyaz Yürüyüş" hikâyesiyle birinci olmuştu.

Siz bir Türk dili profesörünüz. Türk dili üzerine çok sayıda akademik makaleniz ve kitabınız var. Hem Türk dili alanında çalışan bir akademisyen hem de yazar olarak Türkçenin sizdeki karşılığı nedir?

Türkçe binlerce yıldan bu yana coşkuyla kaynayan, kol kol akan ve coğrafyasındaki sayısız gölü, vadiyi, dere ve çayı, toprağı doyurup sulayan ve içimde çağlayan bir ırmak. Bilimsel konularında da kaynağım Türkçe. Anlatırken, yazarken heyecanlanıyorum; kelimelerdeki ses ve anlam değişmelerini düşünmek, bunları göstermek ve örneklemek... Bir inci avcısı gibi hissediyorum kendimi Türkçenin derinliklerinde. Çocukların dilinde güzelleşmesine, gençlerin elinde uçarlaşmasına bilim insanlarının cümlelerinde hadeden geçişine, sanatkarların sözlerinde büyüğü hâle gelişine tanıklık ediyorum dinleyerek, okuyarak; *ben-gü* olmak bu demek diye düşünüyorum sonra...

2006-2017 arasında yazdığınız köşe yazılarını Söyleşiden Denemeye Bir Yol Gider adıyla kitaplaştırdınız. Bu kitabın ortaya çıkışından söz eder misiniz?

Önce söyleşiyle başlayan sonra denemeye evrilen yazılarımı ilk olarak *Gördes Gazetesi*'nde yazmaya başladım. Çocuklarım küçükken Gördes'te geçirdiğimiz yaz tatillerinde ağabeyim Ahmet İnce "Bu hafta için gazeteye bir yazı yazabilir misin?" demişti birkaç defa. Onun teklifini geri çevirmek istemedim ve yazdım. Gördes'in kültürel dokusu, kurtuluş günleri gibi konulardı bunlar. Daha sonra gençlik yıllarımda Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinden arkadaşım olan Veysi Kayıran, 2011 yılında genel ağ ortamında bir haber sitesi hazırladıklarını ve köşe yazısı yazmamı beklediğini söyledi. Hüseyin Özbay hocamla köşenin adını konuştuk ve *Düşünce İklimi* köşesinde beş yıla yakın belirli aralıklarla yazdım. Bu arada *Töre*'de, *Devlet Dergisi*'nde ve başka dergilerde de denemeleirim ve hikâyelerim yayımlandı. "Toz Olmasın Söz Olsun" başlıklı yazıma dayanarak eşim Süleyman Sami İlker bu yazıları kitap hâline getirsen iyi olacak, dedi ve onun isteğiyle söyleşi ve denemelerimi topladım. Furkan Öztürk ve İrfan Güngörür Bey'in titiz çalışmasıyla da kitaplaştı.

Gelelim hikâyeye ve hikâyeciliğinize... Sizce bir hikâyede teknik mi daha önemlidir yoksa anlatacaklarınız mı daha önemlidir? Size göre bir hikâyeyi hikâye yapan nedir?

Anlatılacakların ve buna bağlı olarak anlamın bir kılıfı, onu tutan bir mihverî olmalıdır; bu yönüyle hikâyede teknik önemlidir diye düşünüyorum. Anlatılacakların zihinsel olarak bir sıraya konması, yazarın en çok göstermek istediği unsura odaklanması önemlidir elbette. Tarık Buğra'nın "Kâğıdın yırtılabilir kalemin kırılabilir bir nesne olduğunu anlamadan yazar olunamaz." sözünü de hatırlıyorum burada. Sadece teknik özellikleri sağlamak bir anlatıyı hikâye yapmaz; kalem kıvraklığı veya akışkanlığının kazanılması, söz dağarcığının zenginleşmesi ve anlaşılabilirlik için çok çaba ve emek gerekir. Kalıcı olanı yazmak, yazıldıktan yıllarca sonra da okunmak, yüzeysellikten kurtulmakla mümkündür. Bu bakımdan hikâyenin içinde gelişeceği kap veya sınır önemlidir ama nasıl anlatılacağı, niçin anlatılacağı da çok önemlidir. Bir hikâyeyi hikâye yapan ise ana dilini bütün incelikleriyle kullanan bir yazarın, sınırlı sayfalarla okuyucuda hayret, şaşkınlık, özdeşlik, kabul veya ret duyguları uyandırması, o vakte kadar düşünmediği veya farkında olmadığı hayat parçaları/yaşanmışlıklar/izler üzerinde durmasına/yorumlamasına vesile olması; zihinsel ve duygusal bir dile geliş hâlinde akmasıdır, diyebilirim. "Havuçlu Pilav Meselesi"ni hem Polis Kolejinde öğretmenlik yaptığım yıllarda hem de üniversitedeki hocalık yıllarımda pek çok öğrencime okudum; karşılaştığımızda bana ilk söyledikleri "Havuçlu Pilav Meselesi"ni unutmadık oluyor. "Tokat" gibi bir şiddet göstergesi Tarık Buğra'da bu kadar güzel algılanabiliyor ve okuyucunun hafızasından silinmiyorsa bu klasik/kalıcı hikâyedir işte!

Peki hikâye teorisi ile aranız nasıl? Bunu şunun için soruyorum: Günümüzde özellikle "genç öykücü"ler arasında moda hâline geldi teorik bilgiler okuyup metin yazmak. Deneysel ve teknik metinler kaleme alıyorlar. Sizin hikâyeleriniz ana akım diyebileceğimiz geleneksel çizgiye daha yakın duruyor... Neler söylersiniz?

Bu bir tercih. Yemek tarifleri gibi, Şu kadar kelime, Şu kadar cümle, Őöyle paragraf... Bunların faydası elbette vardır. Yazar, ince ince düşünen, sıkı sıkı dokuyandır. Çevresindeki her nesne ve varlık, hikâyecinin görme alanına dolayısıyla inceleme ve duygusal özdeşleşimine açıktır. Gençlik yıllarımda, Mehmet Kaplan'ın hikâye sanatının önemli yönlerinden birinin tıpkı ilim ve felsefe gibi, görünüşün arkasındaki asıl sebebi bulmak olduğu; hikâyecinin de sırasında bir psikolog, bir sosyolog ya da bir tarihçi gibi davranabilmesi gerektiği mealinde söylediği hususlar zihnime kazınmıŐtı. Bunlar bir hikâyecinin anlama çabasının ne kadar yoğun olması gerektiğini de gösteriyor. Yine Kaplan Hoca, bir hikâyede güzel olanın sadece konu değil, bir ayrıntının -isim, fiil hece gibi- farkına varılmayan bir özelliğin ele alınmasıdır, mealinde söylüyor- du; bu değerlendirmeye çok yakın buluyorum kendimi. Jorge Luis Borges'de mi yoksa Roland Barthes'ta mı okumuştum tam olarak hatırlayamıyorum, kemik düğme metaforu; Őöyle deniyordu harfiyen söyleyemesem de mealen: "Hikâyeci /yazar yerde bulduğu bir kemik düğmeye elbise diken adamdır." Bu sözleri içselleştiriyorum ve hikâye yazma serüvenime çok benzetiyorum. Küçük ve derin ayrıntıları önemsiyorum; ince ama çelik gibi sağlam motifleri gözetiyorum. Doğru, klasik hikâyeye daha yakınum.

İlk kitabınız Bir Başka Sevda 1987'de Kültür Bakanlığı tarafından basılmış. Çocukluk ve ilk gençlik bu kitaptaki hikâyelerde ağır basıyor. Dolayısıyla bu kitaptaki bazı hikâyeler ilkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer almış. Aslında çocuk, genç, yetişkin, yaşlı herkese hitap ediyor. Çocukluk her insanın sığınağı bana göre. Peki siz kendinizi bir çocuk edebiyatçısı olarak görüyor musunuz?

Kendimi çocuk edebiyatçısı olarak görmüyorum. Ama çocuklar için yazmak istiyorum önümüzdeki zamanlarda. Romancı Kudret Ayşe Yılmaz'ın, *Göl, Çöl, Gök ve Köz Masalları* adıyla yayımladığı çocuk kitapları var, çok beğendim onları. Çocukluğumuz, en değerli hazinemiz, sığınağımız da tabii. "Çiçek ve Umut" ile "Bir Demet Kasımpatı"da, bir çocuğun gözünden en sevdiklerinin suçlu addedilmesi anlatılıyor ve henüz suç/tutukluluk/ceza kavramlarıyla somut olarak karşılaşmayan bir çocuğun saflıkla "mahpushane" ve "mahpus" kelimelerini anlama çabası veriliyor. Bazı hikâyelerde anlatıcı olarak çok saf ve yalın olmuŐum, bu biraz çocuklar için mi sorusunu sordurtuyor tabii.

Bir Başka Sevda ile ikinci hikâye kitabınız Eflatun Hüzünler arasında epey vakit var. Neredeyse 30 yıl... Duraklama dönemi mi demeli? Gerçi bu arada 1988-2004 yılları arasında yazdığınız günlükleri de Kalem Anne Derse adıyla 2020'de kitaplaştırdınız. Akademik çalıŐmalardan vakit mi olmadı yoksa edebî metin yazmaya?

Bir Başka Sevda 1987'de yayımlandı. Ali AkbaŐ ve Hüseyin Özbay'ın birlikte çıkardığı ve yayın hayatına bir süre devam eden *Kanat* dergisinde 1993'ten itibaren dört hikâyem yayımlandı. Ankara'dan ayrıldık ve Manisa'ya yerleŐtik 1995'te de. Doğru, doçentlik çalıŐması için bilimsel nitelikli eser ve makalelere ağırlık verdim bir müddet; hikâyeye yazamadım ama yazı hücrelerime dolan

cümleleri sürekli olarak yazdım. *Eflatun Hüzünler*'de yer alanlar *Töre*, *Türk Edebiyatı*, *Kanat* ve *Kurgan* dergilerinde yayımlanan hikâyeler. Bunları kitaplaştırmayı bile çok geç düşündüm. Bu konuda acelem olmadı nedense.

Hikâyelerinizde Ankara ve Manisa'nın öne çıktığı görülüyor. Tercih mi yoksa zorunluluk mu? Bu iki şehrin yazarlığınız üzerinde nasıl bir etkisi oldu?

Ankara, üniversite yıllarıma ve ilk meslek hayatımın geçtiği yer; bilimsel çalışmalara da ilk başladığım yer aynı zamanda. Mekân, insanlarla değerli. Lisans öğretimimde çok değerli bilim insanları hocam oldu. Doğan Aksan, Ahmet Temir, Hasan Eren, Zeynep Korkmaz, Tuncer Gülensoy, Hamza Zülfikar, Mustafa Canpolat, Semih Tezcan, Meliha Anbarcıoğlu, Hasibe Mazıoğlu, Kenan Akyüz ve Bahaeddin Ögel... Hepsinden mecburi ve seçmeli dersler aldım. Lisansüstü

çalışmalarımın temeli Ahmet Bican Bey ile atıldı. O, Türkmenceye yönlendirmeseydi çağdaş Türk lehçeleriyle ilgilenememiş olacaktım veya daha geç başlayacaktım. Manisa'ya geliştik ise, eşimle ikimizin Gördesli olmamız sebebiyle. Daha lise yıllarından itibaren yatılı okuduğumuz için ailemizden uzakta kalmıştık, yeni bir üniversite açılınca yakın olmak istedik. Manisa çok bereketli bir coğrafya; çevredeki tarihî dokusu tahrip edilmedi; suları, ağaçları, zeytini, üzümü çok bol; göz ve gönül ufkumu genişletti Manisa, diyebilirim. Bu, yazmaya da etki ediyor tabii. "Torbadaki Erikler", "O Sokak", "Molla Nine", "Eflatun Hüzünler", ve "Depremi Kelebeği"nde çocukluğumun Gördes'indeki kahramanlarım var. Ama "Fiilin Hikâyesi", "Kimya Fabrikam", "Salı-Perşembe", "Üçüncü Cadde" ve "Bir Hikâye", tam Ankara'nın ortasından hikâyelerdir. O hikâyelerde Mamak, Gülhane, Etlik, Bahçelievler, Gazi Üniversitesi vardır çok ince çizgilerle.

İkinci hikâye kitabınızın ismi çok güzel: Eflâtun Hüzünler. Hüzünlerin eflâtunu, zengin ve duygu yüklü bir çağrışım yapıyor. Nasıl oluyor? "Eflâtun hüzünlü kadının, Melek, kokular, deri çantalar, parlak kıyafetler, topuz saçlar..." Kitaba adını veren bu metnin hikâyesinden söz eder misiniz? Öyle ya sizde her hikâyenin bir hikâyesi var sanki...

Evet, "eflatun hüzünlü kadın" benim uzak akrabamdı, annemin en çok sevdiği, kardeşi gibi gördüğü bir kadın. İki çocuğuyla eşinden ayrıldı, eşi çocuklarını

memleketine götürdü ve o da kendisini Almanya'ya attı. İlk işçi alımları başlamış, müracaat eden herkes işçi olarak gönderilmeye başlanmıştı. Çocukları benden birkaç yaş küçüktü. Yazları Almanya'dan gelir, çocuklarını görmek için rica minnet eski kocasından birkaç gün izin alabilirdi. Çocuklarıyla buluşamadığı zamanlarda kardeşimle bana sarılır, bizim saçlarımız tarar, oyuncaklar hediye ederdi. Onun gözlerinde hep bir eflatun hüznü gördüm; ağlıyordu ve ağladığını gizliyordu; gözlerinin altı hafifçe morarıyordu. İşte o morluk benim yüreğimde eflatun bir hüznü dönüştürmüştü.

Def ve Mendil'de insan ilişkileri hem bireysel hem de aile bağlamında önemli bir yer tutuyor. Kaynana-gelin, anne-kız, baba ve çocuklar, eşler, sevgililer. Aslında Eflâtun Hüzünler için de benzer şeyleri söyleyebiliriz. Bu ilişkileri sık irdelemenizin nedenini sorsam?

Hepimiz bir aile içinde yaşıyoruz. Birbirimizi seviyor, değer veriyor gözüküyoruz ama hakikaten en çok kırıldığımız yer en yakın olduklarımız; bu belki de kaçınılmaz. Mikroskopta mesafeyi ayarlayamayıp merceği fazla yakına getirdiğinizde nasıl görüntü bozuluyorsa çok yakın ilişkilerde de öyle oluyor ve gidişat bozuluyor. Dostluklarda da belirli bir mesafenin korunması inancındayım. Sevgililer, delice severlerken birden düşman oluveriyorlar birbirlerine; baba ve oğul çekişmesi veya çatışması, bitmeyen bir muamma; eşler kırk yıl birlikte yaşamışlar, sonra bir bakıyorlar ki olmamış; yürümüyor beraberlik. Bu tür konuları sık irdelememin sebebi böyle olaylara tanık olmam. Yakın-uzak bu ilişkiler ağında ya arkadaşım ya akrabam veyahut da hiç tanımadığım ama bir şekilde başına gelenleri öğrendiğim kişiler oluyor. Hastanede bir MR sırası beklerken, yanımdaki kadın başlıyor anlatmaya, hiç tanımıyorum ama o kırk yıllık dost gibi bütün serencamını önüme koyuyor. Anlatılanların içinde saf ve samimi olduklarına inandıklarım hayal perdemden bilgisayarımın ekranına düşüyor önce paragraflar hâlinde. Sonra dönüşebilirse bir hikâyeye dönüşüyor. Anlatılanlardan içime biriken tortuları yeni bir kristal hâline getirme ihtiyacı duyarak yazıyorum. Küçük ölçekte bile olsa bir haksızlığa, adletsizliğe, aile içinde örtülü bir baskıya belki de aşağılanma ve şiddete uğramış kadınları, erkekleri, çocukları, gençleri yazmak kendi kendimi vazifelendirdiğim çok derinde yatan bir sorumluluk duygusu galiba.

Kırgınlıklara, incinmişliklere, yer yer tükenmişliklere tatlı bir hüznü eşlik ediyor hem Eflâtun Hüzünler'de hem de Def ve Mendil'de... Yani arka fonda hep bir hüznü var. Bu hüznü kaynağını nereden alıyor ve hikâyelerinize nasıl kaynaklık ediyor?

Aslında umutlu, sevinçli, heyecanlı ve hayatı gözlemlemeyi seven bir yanım var. Ama ayna nöronlarımın ön kortekste çok olmasından gerek insanların endişelerini, acılarını hissediyor, dertleriyle dertleniyorum. Bu hüznü kaynağı, ayna nöronlarım diye düşünüyorum. Bilimsel olarak da ispatlandı, ayna nöronları yoğun olan kişiler başkalarıyla çok çabuk özdeşleşiyor, onlarla duygudaşlık, hâl yârenliği yapabiliyor ve içselleştiriyor karşısındakinin üzüntü-

sünü, kederini veya sevincini, kıvancını. Sanatkârların çoğunda böyle olduğunu düşünüyorum. Emine Işınsoy için İskender Hoca, “Yazarken başka boyuta geçirdi.” demişti; o boyut kahramanlarıyla özdeşleştiği ve tam olarak onları içinde yaşadığı boyut işte. Bu hem iyi hem de zor bir özellik tabii. Birkaç gün önce, Ege’nin küçük ve şirin bir ilçesinde deniz kenarında bir pansiyonda kaldık. Biz girerken odaları temizleyen kadın, temizlik kovaları, paspaslar ve süpürgelerle geçti yanımızdan. Yüzünün sol tarafında, gözünün altı ve yanağının ortasında bir morluk fark ettim, yenice olmuş gibiydi, en fazla iki günlük. İlk düşündüğüm şey, aile içi şiddet mi, oldu. Hayır, değildir, düşmüş de olabilir veya sert bir cisme çarpmış da olabilir, dedi iç sesim. Fakat kadının gözlerini yere eğmesi ve belki de bakışlarını bizden kaçırmaması bende vahim bir şey olduğu hissini uyandırdı. Bu, bir gün bir hikâyeye dönüşecek işte. Kadını gördüğüm, yanımdan geçtiği, göz göze gelmekten kaçındığı ve uzaklaştığımız an... Toplam iki üç dakika değildir. Bu kemik düğmeye bir elbise dikeceğim...

Tabii dilci olunca ister istemez bunlar hikâyelere de yansıyor. Bir Başka Sevda’daki “Ben Ne Olacağım”da tezinin girişini bitirmek istiyor, Türkmen atalar sözleriyle ilgili makale hazırlamak istiyor anlatıcı. Meselâ “Fındıklı Kurabiye Tarifi veya Kelime Tahlili: Hangisini İstersiniz?” ve “Uzay ve Kelimeler” de dilci Ayşe İlker’den izler taşıyor. Belki bu soruyu başta sormalıydım: Hikâyeciliğiniz, yazarlığınız ile mesleğiniz arasında nasıl bir ilişki var?

Doktora tezimi bitirdikten sonra hikâyeciliğimle dilciliğim birbirinin içinde mezcolmaya başladı. Konuşurlarken insanların vurgularına, tonlamalarına, seçtikleri kelimelere çok dikkat ediyorum, ister istemez kahramanlarımı tavsif ederken de bu özelliklere değiniyorum. Ama asıl Manisa Ağızları kitabım için çalışırken, uzunca bir zaman muhataplarımın çıkardığı bütün seslere dikkat kesilmekten kendimi alamamıştım. Sonra bende yerleşik bir hâl aldı bu; nasıl telaffuz ediyor, ünlüleri ve ünsüzleri nasıl sesliyor ve boğumluyor, heceleri yutuyor mu, kipleri ve şahıs eklerini nasıl söylüyor? Artık karşımda anlam falan kalmıyor, bir ses, hece ve kelime radarı gibi kayıt tutmaya başlıyordu zihnim. Bunların yansımaları son hikâyelerimde görülüyor. Mesleğim, hikâyelerime nüfuz etti diyebilirim!

“Uzay ve Kelimeler” hikâyesinde “Kelimeler, kendi anlam yüklerini kendileri mi belirliyordu; yoksa tesadüfen mi oluşuyordu her şey?” diyor anlatıcı. Sahi nasıl oluşuyor sizce?

Evet, bu hikâyede fizikçi bir delikanlıyla bir sosyal bilimci arasındaki mükâleme işleniyor. Dil bilimi verilerine göre anlam/gösterge/gösteren/gösterilen diye başlayabiliriz tabii. Ama hikâye fizik ve ışığa olan merakımdan doğdu. Ortanca oğlum Mehmet Alp ile ışık ve ışık hızı üzerinde konuşmuş, bu konuda okuduğumuz kitapları anlatmıştık birbirimize. İşte oradan kalan izlerle hikâye oluştu. Ben de hâlâ bilmiyorum kelimelerin anlam yükleri nasıl oluşuyor! Tesadüfen olmamalı... Ama anlam, kendisine gönderilenin vasıflarına göre değişiyor; siz sözünüzü gümüş olarak gönderirseniz bakır olarak algılayanlar da olabilir, alüminyum veya çinko olarak algılayanlar da!

Tam olarak gümüş algılıyorsa muhatabınız, onun boynuna veya kelimelelerine sarılabilirsiniz. Bu bakımdan, anlam dediğimizde işin içine somut göstergelerle birlikte *duyuş/hissediş/ortam/zaman/şartlar/süre/fark ediş* gibi anlamın gönderimi sırasında hesap etmediğimiz pek çok unsur giriyor. Bu unsurları inceleyen farklı bilim alanlarını merak ediyorum; fizik, kimya, biyoloji, astronomi ve matematiğin temel ve teorik konularını okumayı seviyorum bu sebepten de.

Def ve Mendil’deki hikâyelerde mekânlar taşra... “Sıcak”, “Bedrosman” ve “Sessiz Sızı” hikâyelerinde anlatıcı yüksek apartmanlardan, “lüks” dairelerden, bunların banisi müteahhitlerden, herkesin aynı yerden alışveriş yaptığı marketlerden şikâyetçi. Kaybolan birtakım değerlerden yakınıyor ve onları eleştiriyor anlatıcı. Gelenek ve modernizm açısından bu değişimi/dönüşümü nasıl yorumlarsınız?

Eskiden sokak vardı, şimdi çocukların sokağı telefon ve bilgisayar ekranı. Sokak, güvenliydi; yaşlılar gelir geçer, sevgi sözleri söyler, çocuklar onlara yol verir; elinde torbası varsa eve kadar taşır ve yaşlıdan bir “sırt sıvazlanması” alırdı, hakiki, içten. Şimdiki sokaklar tekin değil; sosyal münasebetler eksilerde seyrediyor, selamlaşma, hâl hatır sorma, biraz hemhâl olup dertleşme bitti. Yeni davranış biçimleri ve söz kalıpları oluşuyor. Bu da kaçınılmaz elbette. İşte tam bu noktada kültürel kodların güncellenmesine ihtiyaç var. Geleneğin işe yarayanlarını güncellemek ve gençlerin kullanımına sunmak gerekiyor. Evet,

evler yıkıldı, apartmanlar dikildi; sokaklar dikey binalarla bir yılan kıvrımı gibi yer aldı şehrin krokilerinde. Bakkal ve kasap dükkânları marketlerce yutuldu. Ama bir şeyler yapabiliydik, yapabiliriz. Geçtiğimiz aylarda Başkent Kültür Yolu Festivali düzenlendi Türk Dil Kurumunca, Bakanlık himayesinde. Bu kapsamda “Dil ve Edebiyat Söyleşileri” yapıldı. Bunlar Türkiye’nin her tarafına yayılabilir, sıklaştırabilir. Çocukları ve gençleri, kendi cam sokaklarından alıp kültürel ve edebî heyecanların kalp atışlarını duyacakları sokak ve parklara yeniden çekebiliriz diye düşünüyorum.

Şu an tezgâhta ne var? Okurlarınızı ne(ler) bekliyor ilerleyen zamanlarda?

Elimde tamamlamak üzere olduğum iki hikâye var. Olgunlaşmalarını ve tam olarak içime sinmesini bekliyorum. Bunun dışında uzunca bir zamandır yazdığım birbirinden müstakil paragraflarım var, onları denemeye veya hikâyeye dönüştürmek istiyorum. “Manisa Ağızları” üzerinde çalışırken tuttuğum günlüğümü de yayımlamak istiyorum, adı “Manisa Ağızları-Çalışma Günlüğü” olacak. İnşallah yayımlanır.

Sayın hocam bu keyifli sohbet için çok teşekkür ederim...

Ben teşekkür ederim sevgili İsa.